IJARSCT
ISSN (Online) 2581-9429
International Journal of Advanced Research in Science, Communication and Technology (IJARSCT)
International Open-Access, Double-Blind, Peer-Reviewed, Refereed, Multidisciplinary Online Journal
Impact Factor: 7.301
Volume 3, Issue 3, January 2023

" कोल्हापूर शहर परिसरातील पर्यटन स्थळे – एक विस्तृत अभ्यास"

सौ. वर्षा सूर्यकांत मस्के
ताराराणी विद्यापीठाचे उषाराजे हायस्कूल, कोल्हापूर
varshamaske7279@gmail.com

प्रस्तावना :

पर्यटन हे केवळ विश्रांतीचे साधन नसून, ते सामाजिक, आर्थिक आणि सांस्कृतिक देवाण-घेवाणीचे प्रभावी माध्यम आहे. भारताच्या विविध भागांमध्ये अनेक पर्यटन स्थळे आहेत, परंतु महाराष्ट्र राज्यातील कोल्हापूर हे शहर पर्यटनाच्या नकाशावर एक वेगळी आणि महत्त्वपूर्ण ओळख निर्माण करते. कोल्हापूर हे केवळ ऐतिहासिक वारशासाठीच नव्हे, तर धार्मिक, सांस्कृतिक, वास्तुशिल्प आणि निसर्गसंपन्नतेसाठीही प्रसिद्ध आहे.

सह्याद्रीच्या पर्वतरांगांमध्ये वसलेले कोल्हापूर शहर हे पंचगंगा नदीच्या काठावर विस्तारलेले आहे. हे शहर महाराष्ट्रातील एक प्राचीन राजधानी म्हणून ओळखले जाते. चालुक्य, यादव, मराठा आणि ब्रिटिश सत्ताधीशांच्या विविध राजवटींमुळे कोल्हापुरात अनेक ऐतिहासिक वास्तू, किल्ले, मंदिरे आणि जलसाठे निर्माण झाले. यामुळे शहराला एक समृद्ध ऐतिहासिक व स्थापत्यशास्त्रीय वारसा प्राप्त झाला आहे.

कोल्हापूरची महालक्ष्मी देवी (अंबाबाई) ही कोट्यवधी लोकांची श्रद्धास्थान आहे. या मंदिराला दरवर्षी लाखो भाविक भेट देतात. पन्हाळा किल्ला, रंकाळा तलाव, न्यू पॅलेस, ज्योतिबा मंदिर, कळंबा तलाव, आणि अनेक हस्तकला केंद्रे ही या शहराच्या पर्यटन वैभवात भर घालणारी ठिकाणे आहेत. विशेष म्हणजे, या स्थळांशी संबंधित अनेक पुराणकथा, दंतकथा आणि लोकपरंपरा कोल्हापूरच्या पर्यटनास एक वेगळी सांस्कृतिक सखोलता प्रदान करतात.

आजच्या धावपळीच्या युगात लोक केवळ दृश्य सौंदर्य पाहण्यासाठीच नव्हे, तर इतिहास, परंपरा व स्थानिक कथा जाणून घेण्यासाठी पर्यटन स्थळांना भेट देतात. कोल्हापूर शहर हे अशा सर्व अपेक्षांची पूर्तता करणारे शहर आहे. त्यामुळे या शहराच्या पर्यटन स्थळांचा सखोल अभ्यास करणे, त्यामागील कथा, लोकश्रद्धा, भौगोलिक व ऐतिहासिक पार्श्वभूमी समजून घेणे अत्यंत गरजेचे आहे.

हा शोधनिबंध कोल्हापूर शहराच्या पर्यटन स्थळांचा सर्वंकष अभ्यास करण्याचा प्रयत्न आहे. यामध्ये केवळ स्थळांची ओळख करून देणे नव्हे, तर त्या स्थळांशी संबंधित इतिहास, भूगोल, स्थानिक परंपरा, श्रद्धा, आणि पर्यटकांवरील प्रभाव या सर्व पैलूंवर प्रकाश टाकण्यात आलेला आहे.